

самостійно здійснити порівняння отриманого звучання з попередньо представленим, а усвідомленість слухових уявлень полегшує цю дію [5, с. 75]. Тому спів без супроводу посилює свідомий фактор при співочому голосоутворенні, сприяє розвитку самостійності та самоконтролю (здатності без сторонньої допомоги оцінювати звук, що відтворюється).

Отже, формування вокальних навичок – це єдиний педагогічний процес. Усі вокальні навички перебувають у тісному взаємозв'язку, тому робота з них проводиться паралельно. Звичайно, будь-яка вокальна вправа має на меті формування якихось певних навичок, але при його виконанні неможливо випустити з уваги інші. Це і є основною складністю для учня – засвоїти, що для досягнення сталого результату необхідно використовувати абсолютно всі знання, вміння та навички, отримані на заняттях.

Список використаних джерел та літератури

1. Болгарський А., Сагайдак Г. Хоровий клас і практична робота з хором. К.: Музична Україна, 1987. 98 с.
2. Горбенко С. С. Історія гуманізації музичної освіти: Навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання / С. С. Горбенко. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2007. 348 с.
3. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі: Методичний посібник / О. Гумінська. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2007. 102 с.
4. Коломоєць О. М. Хорознавство: Навч. посібник. К.: Либідь, 2001. 168 с.
5. Комарова Т. С. Діти в мирі творчості: книга для педагогов дошк. учреджень / Т. С. Комарова. М.: Мнемозина, 1995. 160 с.

УДК 78.03(477.53)

Катерина Каташ,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
психолого-педагогічного факультету
спеціальності 014.013 Середня освіта (музичне мистецтво)
(Науковий керівник: ст. викл. **Ремезова Н. М.**)

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ НА ПОЛТАВЩИНІ

У статті показано еволюцію українського музичного інструментарію нашого краю. Обґрунтований взаємозв'язок між економічним і культурно-освітнім поступом краю та музичним мистецтвом. Охарактеризовані осередки розвитку музичної культури, її жанри і напрямки у ХІХ – на поч. ХХ століття.

Ключові слова: *музика, музичне мистецтво, музичний інструментарій, культура, Полтавщина.*

Музичні досягнення є складником культурних надбань, а регіоналістика як пріоритетний напрям наукових досліджень закономірно зорієнтовує в необхідності вивчення власної «малої» батьківщини. У системі загальнонаціональних культурних музичних надбань мають місце особливості кожного регіону, території, адміністративно-територіальної одиниці. Недаремно Полтавщина вважається одним із прогресивних історико-культурних, мистецьких регіонів, однак її мистецьке життя в продовж нового та новітнього періодів залишається малодослідженим.

У статті проведено дослідження щодо розвитку українського музичного інструментарію на Полтавщині для вивчення культурних надбань полтавців та їхнього значення для розвитку загальнонаціональної та світової культур.

Обрана для дослідження тема є актуальною, зважаючи на сучасні культурні потреби українців. У роботі ми використовували праці місцевих краєзнавців А. Литвиненко, О. Лобач, Н. Буць, В. Головець [1–5]. У їхніх дослідження висвітлюються окремі аспекти розвитку музичного інструментарію загалом та в Україні зокрема, історичні умови культурно-мистецького життя полтавців у різні історичні періоди.

Починаючи з 1802 року, коли була створена Полтавська губернія (після попереднього етапу її перебування в складі малоросійської губернії), певний рівень відокремлення економічного, територіального, культурного планів мав місце на Полтавщині. Упродовж 1800–1830 років мистецькі надбання та підтримка культурного життя Полтавщини, його пожвавлення, активізація соціокультурного розвитку закономірно пов'язуються дослідниками цієї тематики з генерал-губернаторами О. Куракіним, М. Репніним-Волконським. Активна діяльність щодо створення пам'яток садово-паркового мистецтва, архітектурних споруд, підтримка театральних вистав, де обов'язковими складниками були виступи оркестрів [1, с. 17].

Адже у рамках нашого дослідження ми розглядаємо український музичний інструментарій і як розвиток, використання, поширення певних видів українських музичних інструментів, і як діяльність оркестрів, їхній репертуар, склад тощо. Закономірно, що розвиток українського музичного інструментарію прямо пропорційно залежав від відповідної культурної політики в регіоні.

Уже наприкінці XVII століття на теренах Полтавщини діяли такі осередки музичної культури як музичні цехи, а у XVIII – першій половині XIX століття було значно більше кріпацьких театрів, капел та оркестрів, ніж у сусідніх регіонах. У діяльності цих осередків кріпацької культури (театрів Д. Трощинського і Я. Лобанова-Ростовського, оркестру Галаганів) вже проявляються ознаки професіоналізму: включення до їхнього репертуару творів як регіональних, так і

провідних російських та зарубіжних драматургів і композиторів; участь у постановках професійних акторів; високий виконавський рівень музикантів оркестру, часто з освітою у провідних закладах Європи. Осередки маєткової культури заклали надійні підвалини у розвитку театрального мистецтва, на ґрунті яких згодом були створені Полтавський вільний театр (1808–1812) – один із перших українських професійних закладів; перша професійна українська драматична труппа Г. Ашкаренка (1880, Кременчук), у складі якої працювали Марко Кропивницький і Микола Садовський [3, с. 82].

Потужною ланкою музичної культури Полтавщини, багаті давніми традиціями народного виконавства, є кобзарське мистецтво, яке переросло межі регіонального і набуло статусу національного. Його найвидатніші представники стали легендою українського кобзарства, прославивши його далеко за межами України. Учені вважають його окремою школою, відмінною від інших територіальних об'єднань кобзарів (наприклад, харківської школи). Практично кожен повіт мав своїх кобзарів із властивими їм особливостями виконання, освітніми традиціями, стилістичними якостями.

Інструменти, які використовували Слобожанські кобзарі мало відрізнялися від старосвітських бандур кобзарів інших районів, але завдяки спосіб тримання бандури, технічні можливості виконавців були набагато більші. Зважимо, що це суттєво впливало на музичний супровід. Це теж вплинуло на інструментальний супровід. Коли в Полтавських кобзарів було достатньо заграти одного чи два акорди в супроводі до думи, слобожанські кобзарі грали цілі віртуозні пасажі, які продовжувалися в інструментальних переграх та вступках до творів [2, с. 113].

Інструментальна музика кобзарів Полтавщини мало досліджена, але помітно що полтавські кобзарі не володіли такої техніки як Слобідські кобзарі.

Зважаючи на іконографічні джерела можна стверджувати що кобзарі Полтавщини рідко грати стоячи. Стоячий спосіб гри спостерігається тільки в слобідських кобзарів.

Першою на теренах Російської імперії установою з ознаками навчально-виховної та музично-філармонійної організації вищого типу була ще Музична академія у Кременчуці (1787–1792). Також однією з перших в Україні стала заснована у Полтаві 1776 року співацька школа (фундатор Е. Булгарін), на базі якої відкрилася Полтавська семінарія (1780), де навчався Іван Котляревський. Основними осередками музичної освіти у регіоні першої половини ХІХ століття були державні загальноосвітні установи (Полтавський інститут шляхетних дівчат, Полтавський кадетський корпус) і приватні заклади (пансіони) [4, с. 9]. Незважаючи на дискримінаційне ставлення до мистецьких дисциплін, рівень викладання музичних

предметів був досить високим, оскільки його забезпечували музиканти-професіонали – вихованці провідних музично-освітніх закладів Європи.

У другій половині XIX століття процеси професіоналізації, пов'язані з відкриттям перших консерваторій Імператорського російського музичного товариства (ІРМТ), мали вагомі наслідки для розвитку музичної інфраструктури регіону.

Надзвичайно активна виконавська діяльність колективу Д. Ахшарумова була першою вдалою спробою у справі популяризації симфонічної музики серед широких верств населення периферії. Систематичні виступи симфонічного оркестру сприяли підвищенню загальнокультурного рівня публіки, що, своєї черги, забезпечувало сприйняття і розуміння творів різних стильових напрямків. Наслідком активної пропагандистської діяльності оркестру стало виникнення мистецьких спілок аматорського чи напіваматорського характеру: Спілка любителів симфонічної музики у Кременчуці (1900); музичний гурток у селі Гожули (1915) та ін. Динаміка концертно-гастрольної роботи симфонічного оркестру Полтавського відділення ІРМТ була вражаюча. За шістнадцять років колектив улаштував 434 концерти, з них – 392 симфонічні концерти і камерних зібрання лише у самій Полтаві, а також – 300 концертів під час гастрольних поїздок [5, с. 132]. Надзвичайно активна гастрольно-концертна діяльність, яку послідовно здійснював цей колектив, сприяла практичній реалізації ідеї Д. Ахшарумова щодо створення першого пересувного симфонічного оркестру.

Розпочавши свою діяльність як «школа оркестрових музикантів» із суто практичними завданнями підготовки виконавців для потреб оркестру Д. Ахшарумова, музичне училище згодом стало потужним осередком культури, що дало підстави 1917 року порушити питання про реорганізацію його у консерваторію.

Отже, на основі проведеного дослідження ми встановили, що Полтавщина – це один з найважливіших в історико-культурному і мистецькому значенні регіонів, в якому на протязі століть накопичувалися і розвивалися численні мистецькі традиції. В Полтаві народилися і провели більшу частину свого творчого життя відомі композитори, музикознавці і виконавці, які впливали на розвиток музичної культури українського суспільства у XX столітті. Обґрунтовано, що певне культурне середовище у Полтаві було сформовано ще на початку XIX століття, коли почали накопичуватися музичні традиції.

Список використаних джерел та літератури

1. Буць Н. М. Український музичний інструментарій: історія виникнення та розвитку: Текст лекції до навчального курсу «Оркестровий

клас» для студентів психолого-педагогічного факультету зі спеціальності 6.010100 «Педагогіка і методика середньої освіти. Музика» / Укл. Н. М. Буць. Полтава, 2007. 24 с.

2. Головець В. Музичне життя Полтави наприкінці XIX ст. – у першій половині XX ст. *Рідний край: Альманах*, 2000. № 2 (№ 3). С.112–120.

3. Литвиненко А. І. Інструментальне виконавство Полтавщини другої половини XIX – початку XX століття (до проблеми становлення регіональної музичної культури). *Мистецтвознавчі аспекти славістики: Наукові записки культурологічного семінару*. Вип. 2. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2002. С. 81–89.

4. Литвиненко А. І. Культурно-мистецьке життя Полтавщини середини XIX – початку XX ст. у дзеркалі періодики. *Студії мистецтвознавчі*. № 2 (22). С. 7–11.

5. Лобач О. О. Т. Г. Шевченко. Зародження мистецької освіти на Полтавщині. Музичне краєзнавство Полтавщини: від витоків до сьогодення. Укладачі: Лобач О. О., канд. пед. наук, доцент кафедри музики Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка; Халецька Л. Л., методист Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського. Полтава: ПОППО, 2009. С. 131–139.

УДК 373.5.015.31:111.852:784.1

Ірина Лахтадир,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
психолого-педагогічного факультету
спеціальності 014.013 Середня освіта (музичне мистецтво)
(Науковий керівник: ст. викл. **Яковлев В. П.**)

ХОРОВИЙ СПІВ У ПОЗАКЛАСНІЙ ВИХОВНІЙ РОБОТІ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлюється особливості організації роботи з організації хорового співу з учнями в умовах закладу загальної середньої освіти. Стверджується, що музична діяльність має свою специфіку, яка передбачає організацію ансамблю школярів, розширення його репертуару, використання різних засобів популяризації такого виду діяльності.

Ключові слова: хор, хоровий спів, хорова освіта, навчальні дії, шкільний ансамбль.

На етапі розвитку суспільства дедалі більше усвідомлюється важливість гуманітарної сфери освіти, проголошується пріоритет культурних цінностей, орієнтація на духовно-моральний розвиток особистості, емоційно-творче ставлення до світу. Велика роль у розвитку духовної культури підрастаючого покоління відводиться